HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לחלק. הילכך אי לאו ה"א ואם לא ממעט טומטום אבל הכא מדה"ל למכתב אדם תשלמו וכתיב זכר ונקבה ש"מ לדרשא: **ואפילו הראש עמהם.** אמתותך קאי דהיכא דיצא מחותך אפי' יצא הראש אין חשוב ולד עד שיצא רובו: **אין הראש פוטר בנפלים.** יצא ראש הנפל כגון יולדת תאומים לשבעה אחד נגמרה צורתו ואחד לא נגמרה צורתו ויצא ראש הנפל והחזירו ואח"כ יצא אחיו הוי בכור לכהן שאין ראש הנפל פוטר את הבא אחריו מן הבכורה ורבי אלעזר[ד] אית ליה דשמואל: **נאנפי נפשיה.** ולא אמתניתין. ואיכא ביניהו מאן דאמתי לה אמתניתין משמע דאמחותך קא פליגי ואיכא למימר כדאמרן דבשלש אפי' ר' אלעזר[ד] מודה דלית ליה דשמואל ומאן דאמתי לה בנאנפי נפשיה משמע דאשלש נמי פליגי ובדשמואל: **אין הראש רובו אבריה.** יצא הראש אינו כילוד. ובנפל קאי דאי בגן קיימא ליכא למ"ד דהא מתניתין היא [כמ.] יצא כדרכו משיצא רוב ראשו: **דתקנו.** ראש יצא תחלה וקאמר דבעינן רובא וקשיא לר' יוחנן: **מאי קאמר.** רבי יוסי משיצא כתקנו ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא: **מחותך ומסורס.** מחותך ודרך מרגלותיו: **הא דתקנו.** דרך ראשו אפי' מחותך הראש פוטר: **רובו דתקנו.** תרוייהו בעינן במחותך: **מתקיף לה רב זביד.** לתירוצא דמתרצינן אליבא דרבי יוסי: **מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר.** בתמיה. כיון דרבי יוסי לאו אדיוקא קאי אלא אדקתני בגווה יצא מחותך ומסורס משיצא רובו ועלה קאי דרבי יוסי ואמר אע"ג דנפיק רובו בעינן נמי כתקנו מכלל דמסורס רובו נמי לא פטר בתמיה: **אלא אמר רב זביד.** רבי יוסי אדיוקא דת"ק קאי דאמר הא כתקנו הראש פוטר ואע"ג דמחותך וקאמר ר' יוסי אין הראש פוטר אלא שיצא כתקנו וכשאר ולדות שיולאין לחיים אבל מחותך אפילו כתקנו אין הראש פוטר: **דתקנו.** אפי' מחותך הראש פוטר: [ה] **מי שיצא דתקנו לחיים.** הוא דראש פוטר אבל מחותך אפילו כתקנו בעינן רובו: **לדעיו.** טנפל"ש: **קרני ראשו.** גובה ראשו שאבל העוקף: **מתני' ואין ידוע מהו.** אם זכר אם נקבה אבל יודעת היא שהוא ולד: **זכר ונקבה.** ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה: **אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה.** כלומר כשתראה תהא נדה שאין לה ימי טוהר דשמא לאו ולד הוא. ובגמרא[ו] מפרש למה הוזכר זכר הואיל ואין לה דם טוהר דאי משום טומאת לידה הא קתני נקבה: **גמ' והפילה.** ואינה יודעת מה אם נפל אם רוח שהרי נפל למיס: **אמאי תשב לנדה.** ניתיב לה מיהא ימי טוהר דזכר: **שילאה מלאה.** כשהיתה מעוברת יצתה לאפר: **ובאה.** בו ביום ריקנית: **בכור מספק.** שמא זה היה ולד והבא אחריו אינו בכור או שמא רוח הפילה והבא אחריו בכור מעליא הוא הילכך ספק הוא ויאכל במומו לבעלים ולא לכהן דהמוציא מחבירו עליו הראיה: **והאי פשוט הוא.** ויאכל בלא מום: **מטנפות.** יוסי אחד קודם לידה כעין גלייר"ש: **מתיב רבי יוסי.** אדר' יהושע בן לוי: **טועה.** ממתניתא דמיירי באשה טועה שלא ידעה עת לידתה: האשה

לחלק בין ערך איש לערך אשה: יצא מחותך או מסורס וכו': א"ר אלעזר[ו] אפילו הראש עמהן ור' יוחנן אמר לא שנו אלא שאין הראש עמהן אבל הראש עמהן[ז] (הראש פוטר) לימא בדשמואל קמיפלגי[ח] דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים בשלם דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי במחותך דמר סבר בשלם הוא דקחשיב במחותך לא קחשיב ומר סבר במחותך נמי חשיב[ט] (לישנא אחרינא טעמא דיצא מחותך או מסורס הא כתקנו הראש פוטר תרוייהו לית להו דשמואל דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים) איכא דמתני לה להא שמעתתא באפי נפשה א"ר אלעזר[י] אין הראש כרוב אברים ורבי יוחנן אמר[יא] הראש כרוב אברים וקמיפלגי בדשמואל תנן יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד מדקאמר[יב] מסורס מכלל דמחותך כתקנו וקאמר משיצא רובו הרי זה כילוד קשיא לרבי יוחנן אמר לך רבי יוחנן אימא יצא מחותך ומסורס והא או קתני הכי קאמר יצא מחותך או שלם וזה וזה מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד אמר רב פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד רבי יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר רב פפא הכי קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי הוא כילוד הא כתקנו הראש פוטר רבי יוסי אומר משיצא רובו כתקנו מתקיף לה רב זביד מכלל דבמסורס רובו נמי לא פוטר הא קי"ל[יג] דרובו כבולו אלא אמר רב זביד הכי קאמר יצא מחותך ומסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר רבי יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים תניא נמי הכי יצא מחותך[יד] (או) מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד הא כתקנו הראש פוטר ר' יוסי אומר משיצא כתקנו לחיים ואיזהו כתקנו לחיים משיצא רוב ראשו ואיזהו רוב ראשו ר' יוסי אומר משיצאו צדעיו אבא חנן משום ר' יהושע אומר משיצא פדחתו וי"א משיראו קרני ראשו: **מתני'**[טו] המפלת ואין ידוע מהו תשב לזכר ולנקבה אין ידוע אם ולד היה אם לאו תשב לזכר ולנקבה ולנדה: **גמ'**[טז] א"ר יהושע בן לוי הערה נהר והפילה מביאה קרבן ונאכל הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן תנן אין ידוע אם ולד היה תשב לזכר ולנקבה ולנדה אמאי תשב לנדה לימא הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן[יז] מתני' בשלא הוחזקה עוברה וכי קאמר ריב"ל[יח] כשהוחזקה עוברה ת"ש[יט] בהמה שיצאה מלאה ובאה ריקנית הבא אחריו בכור מספק ואמאי הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות ולד מעליא ילדן והאי פשוט הוא אמר רבינא משום דאיכא למימר רוב בהמות יולדות דבר הפוטר מבכורה ומעוטן יולדות דבר שאינו פוטר מבכורה וכל היולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא[כ] אי כל היולדות מטנפות הא מדלא מטנפה בכור מעליא הוא אלא אימא רוב יולדות מטנפות וזו הואיל ולא טנפה אתרע לה רובא[כא] כי אתא רבין אמר מתיב רבי יוסי ברבי חנינא טועה ולא ידענא מאי תיובתא מאי היא דתניא

ה"ג אמר רב פפא כתנאי יצא מחותך או מסורס כו' מאי קאמר. דאין סברא דברוב אלם ומסורס לו ברוב כתקנו ומחותך לא הוי לרבי יוסי כילוד וקאמר רב פפא דגרסינן בברייתא מחותך ומסורס הא מחותך ויצא כתקנו הראש פוטר ולרבי יוסי אין הראש פוטר והיינו פלוגתייהו דרבי יוחנן ורבי אלעזר: **מכלל** דבמסורס רובו נמי לא פוטר. וא"ת ולימא ר' יוסי אתא למימר דאפי' כתקנו בעינן רוב ואין הראש פוטר ור' יוסי מקיל וקאמר (או עד שיצא) כתקנו לחייס פירוש מה שאשוב חייס דהיינו רוב ראשו כדמפרש בברייתא בסמוך ר' יוסי אומר משיצא רוב ראשו ורבינו חננאל פירש לחייס בר קיימא דדוקא בר קיימא הראש פוטר אבל לא בנפלים וקשה א"כ אמאי איתותב שמואל פרק יש בכור (בכורות דף מז:) כיון דרבי יוסי קאי כוותיה:

תשב לזכר ולנקבה ולנדה. אע"ג דהוי ספק ספקא תשב לנקבה דאי מטהרת לה מטומאת נקבה משום ספק ספקא הכי נמי נטהרנה אם ראתה בל"ד ומ"מ מספק ספקא ולא ניחוש לזכר והוי תרי קולי דסתרן אהדדי א[כדפרשינן לעיל (ד' כד:) ומיהו בטועה בגמ' מחמירינן אע"ג דאיכא כמה ספיקי:

וזו הואיל ולא טנפה. וכגון שלא שהתה הבהמה בחוץ דאם שהתה אימור טנפה וילדה: אימר

לגמרא אבל בנפל אין הראש פוטר דאפי' [זה] אמאי איתותב שמואל בבכורות דקאמר אין הראש פוטר בנפלים בפ' יש בכור הא איכא ר' יוסי הכא דקאי כוותיה: **תשב** לזכר ולנקבה ולנדה. ותימה אמאי תשב שבועים לנקבה והא ספק ספיקא הוא דשמא לא ילדה ואת"ל ילדה אימור זכר הואי ובפ"ק דב"ק משמע שיש לנו להקל בספק ספיקא גבי שליא שיצתה מקצתה ביום הראשון וי"ל דא"כ אם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביום מ"א אמרינן בגמרא דשמים חששא דזכר מקולקלת עד יום מ"ח ואמאי (לא) תהא מקולקלת דשמא לא ילדה כלל ואת"ל ילדה אימור נקבה הואי אלא ודאי לא אמרינן הכא

תרי קולי דסתרי אהדדי אלא מוקמינן כל חד וחד אדיניה וטמאה שבועים משום חומרא דנקבה ומקולקלת למינה משום חומרא דזכר. ואע"ג דבשמעתא דטועה מחמירינן אע"ג דאיכא כמה ספיקות יש לחלק היכא דנחתא כבר לתורת טומאה: **רוב** היולדות מטנפות. האי טינוף הוי קודם לידה ולא כמו טינוף דלעיל דהוי מיהוי הולד עצמו. ומיירי בשלא שהתה בחרן כ"א מעט דאם שהתה הרבה אימור טינפה וילדה:

מסורת הש"ס

א) [נכס"ל: אליעזר], ב) ס"ל הכי הוא כילוד, ג) [נכורות מו:], ד) ס"ל ל"ג, ה) [נזיר מג. חולין ע. הוריות ג:], ו) נ"ל ל"ג, ז) [לעיל כח.], ח) [לעיל יח.], ט) [לעיל יח: נקמן סט.], י) נכס"ל: אליעזר, כ) נ"ל מפיקא, ל) [נקמן נ.], מ) נ"ל מפיקא כתקנו כו' עד שיצא רובו הא כתקנו כו' וכ"ל מקיל וקאמר משיצא כתקנו כו'. רש"ל,

הגהות הב"ח

(א) גמ' מדקאמר אר מסורס וכו' הכי הוא כילוד: (ב) תד"ה תשב כו' לעיל נ"ב בדף מז ריש ע"ל:

גליון הש"ם

גמ' אריב"ל עברה נהר וכו'. לעיל יח ע"ל: שם אי בל הולדות. כעין זה כתובות מז ע"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה תשב וכו' דקתני אהדדי כדפר' לעיל דף כז ע"ל כנ"ל:

לעזי רש"י

טנפל"ש [טינפלי"ש]. צדעיים.
גלייר"א. ליחה.

מוסף רש"י

אין הראש פוטר בנפלים. בן שמונה שהוליא ראשו מי והחזירו וקדמו אחיו ויצא, הוי בכור לכהן, שאין ראש הנפל פוטרו עד שיצא ראשו וכולו (בכורות מו:). עברה נהר והפילה. ואין ידוע אם ולד הוא, מביאה קרבן ונאכל. מעשה העוף שלה נאכלת, ולא מרגיע על הספק כאם ואינה נאכלת, דלמא לאו ולד הוא וחולין מלוקין הן ומליקת חולין נבלה (לעיל יח:).

עין משפט נר מצוה

פד א ב ג מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"י ועי"ש סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קלד סעיף י:
פה ד מיי' שם הל"יט סמג שם טוש"ע שם סעיף ט:
פו ה מיי' פ"ת מהל' ממזרים כפרה הל' ו ז:
פז ו מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"יט:
פח ז מיי' פ"ת מהל' ממזרים כפרה הל"ו ז:
פט ח מיי' פ"ד מהל' נחלות הל"ג ועי' בהגהות וע"ש סמג עשין רי"ח טוש"ע יו"ד סימן שטו סעיף ד:

תוס' הרא"ש

ר' יוסי אומר משיצא כתקנו מאי קאמר. פרש"י וכי ס"ד דמסורס ברובא לאו ילוד הוא ומפרש רב פפא ר' יוסי אדיוקא דת"ק קאי הא דקאמר הא כתקנו הראש פוטר וקאמר ר' יוסי משיצא רובו כתקנו דאפילו כתקנו בע' רובא ומיהו גם במסורס נמי הוי כילוד ברובו ורב זביד פריך ליה לרב פפא דמשמע ליה (כלומר דלפי דברי רב פפא ר' יוסי לא קאי אדיוקא) דע"ב ר' יוסי לא קאי אדיוקא דת"ק דא"כ הו"ל למימר אפי' כתקנו עד שיצא רובו אבל מדקאמר משיצא משמע שבא להקל דבקל הוי לידה טפי מלת"ק. ותימה אי קאי אמאי דקאמר ת"ק יצא מחותך מסורס משיצא רובו (כלומר אלא) [כמו] דס"ד מעיקרא מקמי דדייק רב פפא וקאמר ר' יוסי משיצא כתקנו אז מהני רובו אבל מסורס לא מהני רובו א"כ אז לא בא ר' יוסי להקל והו"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו. וי"ל דהא לא קשה ליה משום דר' יוסי לא קאי אמאי דקאמר הת"ק (כלומר) לפי פשט הברייתא מקמי דאיירי רב פפא דת"ק איירי במחותך [אר] מסורס משיצא רובו הרי זה כילוד וקאמר ר' יוסי אני אומר דוקא משיצא רובו כתקנו אבל רב פפא שמגיה בדברי ת"ק הא כתקנו הראש פוטר אי איתא דר' יוסי (אתא) [עלה] קאי הו"ל למימר עד שיצא רובו כתקנו הילכך משני רב זביד דר' יוסי אמר משיצא כתקנו לחיים דהיינו משיצא רוב ראשו ומיקל ר' יוסי וחשיב ליה בקל ילוד טפי מת"ק. ולא כמו שפר"ח מחיים בר קיימא אבל בנפל אין הראש פוטר דלפי [זה] אמאי איתותב שמואל בבכורות דקאמר אין הראש פוטר בנפלים בפ' יש בכור הא איכא ר' יוסי הכא דקאי כוותיה: **תשב** לזכר ולנקבה ולנדה. ותימה אמאי תשב שבועים לנקבה והא ספק ספיקא הוא דשמא לא ילדה ואת"ל ילדה אימור זכר הואי ובפ"ק דב"ק משמע שיש לנו להקל בספק ספיקא גבי שליא שיצתה מקצתה ביום הראשון וי"ל דא"כ אם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביום מ"א אמרינן בגמרא דשמים חששא דזכר מקולקלת עד יום מ"ח ואמאי (לא) תהא מקולקלת דשמא לא ילדה כלל ואת"ל ילדה אימור נקבה הואי אלא ודאי לא אמרינן הכא